

MAGAZINE OVER HOOGBEGAAFDHEID

Samen wijz

Peergroup voor
hoogbegaafde
leerlingen

'Vraag aan
een leerling
wat wél
werkt'

'Spelletjes
tonen het
natuurlijke
gedrag van
de leerling'

Verrijken
is vaste prik in de
compacte route

SAMENWERKINGSVERBAND
PASSEND ONDERWIJS VO 22.03
HOOGVEEN MEPEL STEENWIJK

VOORWOORD *Anne-Wil Nieborg*

‘Dit magazine voelt voor mij als een grote strik om alle resultaten van de afgelopen twee jaar’

Ik heb geen moment gearzeld toen mij in november 2023 werd gevraagd om projectleider te zijn voor het versterken van het onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen. Het was een fantastische kans om met deze bijzondere doelgroep te werken en via subsidiegelden ruim twee jaar bij te dragen aan een sterker onderwijsaanbod.

Ik ben trots op de zes scholen die hebben meegedaan aan dit project. Veranderingen doorvoeren in grote onderwijssystemen is niet makkelijk, maar zij hebben het verschil gemaakt voor hoogbegaafde leerlingen. Door kleine aanpassingen en soms ook grotere ontwikkelingen, door te durven pionieren en een ambassadeur voor de doelgroep te zijn, door de status quo ter discussie te stellen en eigen opgebouwde expertise in te zetten om anderen te helpen groeien. Daarmee creëerden ze een inspiratiebron voor zowel collega's als leerlingen.

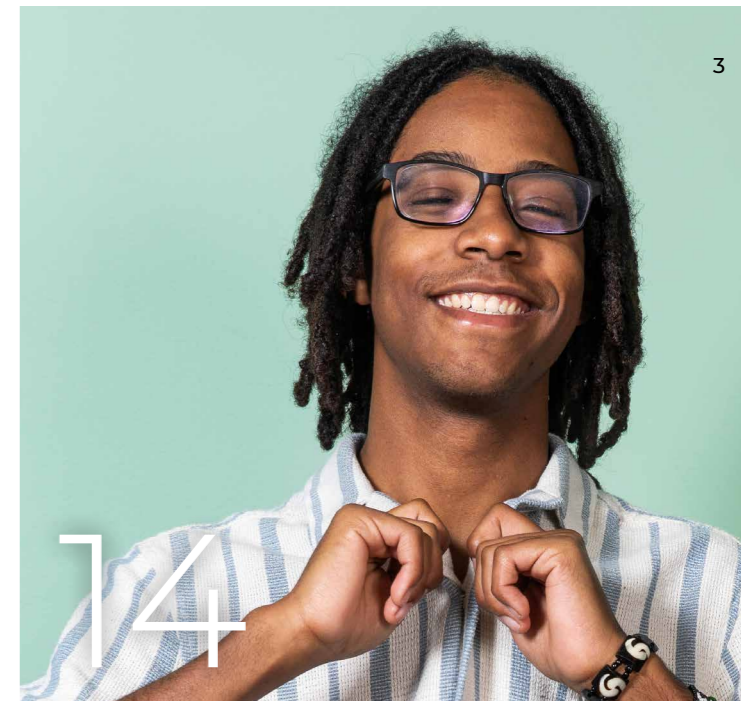
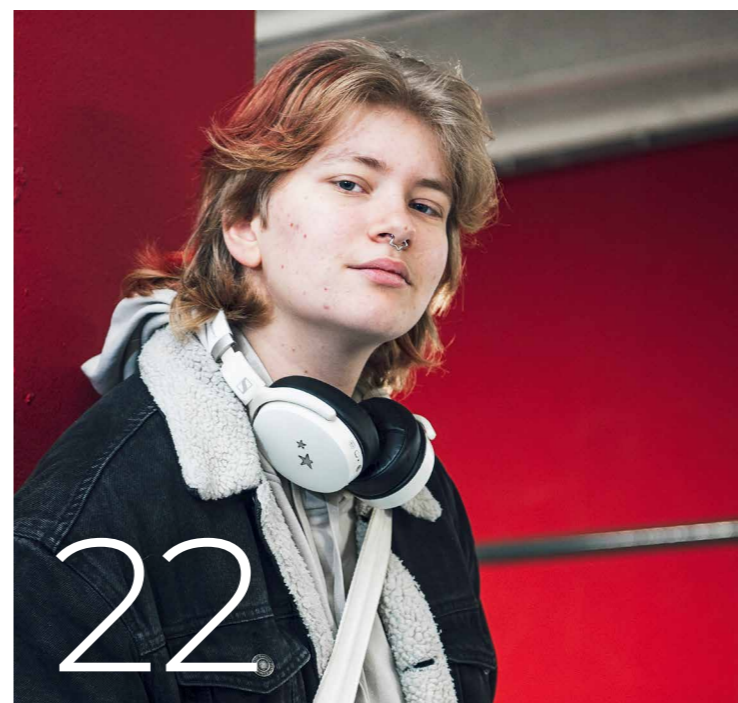
Samen hebben we een leergemeenschap opgebouwd waarin het collectief meer oplevert dan de som der delen. En jij kunt daar ook van profiteren. Met dit magazine willen we een inkijkje geven in de mogelijkheden om beter aan te sluiten bij de behoeften van hoogbegaafde leerlingen. Ook al stopt het project, onze leergemeenschap blijft zich ontwikkelen. We willen jou met dit magazine inspireren en uitnodigen om samen wijs te worden door kennis en ervaring te delen. Samen bereiken we elke leerling! Lees meer over het project op pagina 24.

Inhoud

- 4 Felix wil hoogbegaafde leerlingen zien, horen & begrijpen
- 7 Top 5 om hoogbegaafdheid in het voortgezet onderwijs vorm te geven
- 8 Samen leren: opleidingstips
- 8 Column Jurian Hooft
- 10 Verrijken is vaste prik in de compacte route
- 14 Versnellen op het Roelof van Echten College in Hoogeveen
- 16 Dingstede: ‘Gelijke kansen door ongelijk onderwijs’
- 18 Spelletjeskast van Judit
- 20 Peergroup voor hoogbegaafde leerlingen
- 22 Lunar: ‘Vraag aan een leerling wat wél werkt’
- 24 Vakgroep aan het woord
- 26 Samen ontdekken: lees-, luister- en kijktips
- 28 Dankwoord Erik Van de Waeter, directeur-bestuurder SWV VO 22.03

Colofon

Uitgave: Samen wijs is een uitgave van SWV VO 22.03 ism CSG Dingstede Meppel, Greijdanus College Meppel, RSG Tromp Meesters, RSG Wolfsbos, Stad & Esch en Roelof van Echten College
Productie: Zuiver C
Redactie: Evelien Mak
Tekst: Wijnand Nijs, Marleen Ceelen
Fotografie: Sanne van Rozendaal, Ingmar Timmer (foto's Lunar)
Ontwerp: Heleen Verhoeven

Felix wil hoogbegaafde
leerlingen

zien, horen & begrijpen

Felix Platjes werkt als leerlingbegeleider op RSG Tromp Meesters in Steenwijk. Binnenkort rondt hij de opleiding tot hoogbegaafdheidsspecialist op Windesheim in Zwolle af. Hij begeleidt hoogbegaafde leerlingen, individueel of in kleine groepen. Felix ervaart elke dag dat hoogbegaafdheid veel moois brengt, maar ook lastig is. Hij geeft antwoord op zes vragen over dit onderwerp.

Wat is hoogbegaafdheid?

“Een combinatie van cognitieve capaciteiten en bepaalde karaktereigenschappen. Bij hoogbegaafdheid denken we al snel aan een hoog IQ, maar dat is slechts een onderdeel. Samen met motivatie en creativiteit maakt het hoge IQ deel uit van het zogenaamde ‘denkluik’. Er is nog een kant van hoogbegaafdheid: het ‘zijnsluik’. Dat gaat veel meer over het voelen en bepaalde karaktereigenschappen die we vaak terugzien bij hoogbegaafde mensen.”

Wat zijn de kenmerken van hoogbegaafdheid?

“Voorop staat een IQ van 130 of hoger. Hoewel een hoog IQ slechts een van de kenmerken is, vind ik het toch goed om te benoemen omdat het inzicht kan geven.

Daarnaast zijn de karaktereigenschappen die horen bij het ‘zijnsluik’ belangrijk. Dit zijn de kenmerken die wij vaak terugzien in de dagelijkse praktijk bij ons op school.

- Kritisch naar zichzelf en de ander
- Hoge eisen stellen aan jezelf en de ander
- Perfectionisme
- Groot rechtvaardigheidsgevoel
- Hooggevoelig”

Hoe herken je een hoogbegaafde leerling?

“Een hoogbegaafde leerling is slim, creatief en gemotiveerd als hij of zij voldoende uitdaging krijgt. Het zijn leerlingen die vaak kritisch zijn op

zichzelf en hun omgeving. Ik zie dat dat ze soms kan tegenwerken, vooral als je kritisch bent op dingen in je omgeving die je niet kunt veranderen. Dan kan kritisch zijn veel energie kosten en weinig opleveren. Perfectionisme vloeit hier ook uit voort. Wat ik daarnaast zie is dat prikkels sneller en intenser binnenkomen. Dat vraagt veel van ze en daardoor is een hoogbegaafde leerling sneller vermoeid en overprikkeld.”

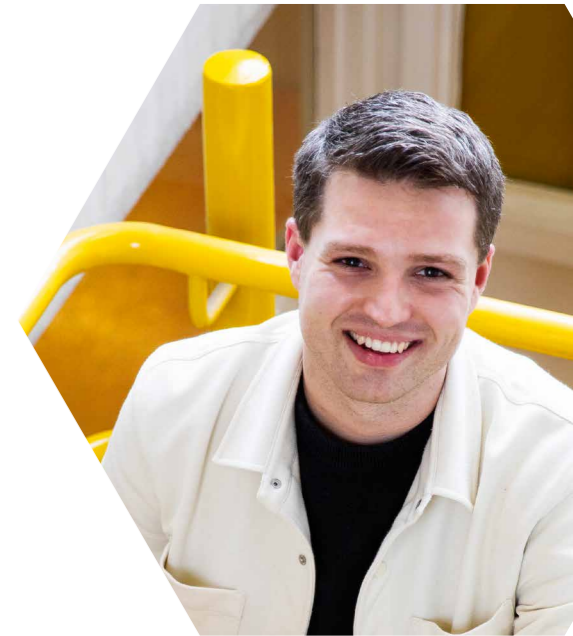
Wat is het grootste vooroordeel over hoogbegaafde leerlingen?

“Dat het leerlingen zijn die altijd hoge punten halen voor overhoringen en toetsen. Dat alle hoogbegaafde leerlingen geïnteresseerd zijn in dinosaurussen, graag schaken en houden van Rubiks kubussen oplossen. Gelukkig merk ik dat er steeds meer mensen zijn die het onderwerp serieus nemen. Ze begrijpen dat hoogbegaafd zijn meer inhoudt dan dit.”

Welke aanpassingen in het onderwijsaanbod bieden jullie voor een hoogbegaafde leerling?

“We spelen met de aanpassingen die wij doen in op twee dingen: de uitdaging die deze leerlingen nodig hebben en hun energieniveau.

Waar mogelijk bieden we lesstof compact aan. Dit betekent dat we het schoolwerk ‘kleiner’ maken. Als een leerling bijvoorbeeld wiskunde ➔

Platjes:
“Wat ik zie is dat prikkels sneller en intenser binnenkomen. Daardoor is een hoogbegaafde leerling sneller vermoeid en overprikkeld.”

Platjes:
**“Een belangrijk
 doel is dat we een
 visie en beleid
 ontwikkelen voor
 hoogbegaafdheid.”**

makkelijk vindt en de lesstof begrijpt, maakt deze leerling twee sommen in plaats van tien. Soms laten we de huiswerkcontrole los. We spreken dan af dat de leerling het huiswerk alleen maakt als hij of zij zelf inschat dat het nodig is.

Waar we goede ervaringen mee hebben, is leerlingen in overleg met de decaan een jaar eerder hun profiel laten kiezen. Hierdoor volgen ze al vanaf het derde leerjaar minder vakken. Het resultaat is dat ze de vakken die ze volgen goed en volledig kunnen doen omdat ze daar meer energie voor hebben.

Leerlingen kunnen overhoringen en toetsen maken in een rustige ruimte met minder prikkels. En we observeren het resultaat als dit tegenvalt. We bekijken dan hoe het komt dat een leerling de lesstof wel begrijpt, maar dat we dat niet teruzien in het resultaat.

En natuurlijk bieden we individuele begeleiding, die is vooral gericht op het welzijn.”

Heb je een doel voor ogen? Zo ja, wat is dat doel?

“Jazeker, ik heb veel doelen. Een belangrijk doel is dat we een visie en beleid ontwikkelen voor hoogbegaafdheid. Dat staat nog in de kinderschoenen bij ons op school. Wat we doen, doen we goed, maar we kunnen het verder ontwikkelen. In de vakgroep hoogbegaafdheid krijg ik volop inspiratie van andere scholen. Wat ik daar ook leer, is dat een breed draagvlak nodig is, bij mijn collega's en mijzelf. Zodat we een toereikend aanbod ontwikkelen waarbij leerlingen niet steeds uit de situatie hoeven, maar in de klas de uitdaging en begeleiding krijgen die ze nodig hebben.

Kortom: ik wil dat alle hoogbegaafde leerlingen zich gezien, gehoord en begrepen voelen!” ●

Top 5

Om hoogbegaafdheid in het voortgezet onderwijs vorm te geven

Deze top 5 laat zien wat je op jouw middelbare school kunt doen om het onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen in te richten en draagvlak te creëren. Praktisch, direct toepasbaar en gedragen door collega's van ons samenwerkingsverband.

- 1 Schoolbreed beleid**
 Een gedragen visie op hoogbegaafdheid is cruciaal. Van directie tot docent en ondersteuners: iedereen werkt samen aan dezelfde doelen. Binnen deze kaders kan beleid top-down of bottom-up worden geïmplementeerd.
Anne-Wil Nieborg
- 2 Samenwerking en afstemming**
 Een goede samenwerking tussen hb-coaches, mentoren, intern begeleiders en zorgmedewerkers is essentieel. Duidelijke afspraken over wie welke leerling begeleidt zorgen voor effectiviteit en toegankelijkheid.
Alma de Lange
- 3 Peergroups en observatie**
 Kleine groepen waarin hoogbegaafde leerlingen met gelijkgestemden samenkomen, bieden een veilige omgeving en ruimte voor observatie en extra begeleiding door experts.
Alma de Lange
- 4 Compacten en verrijken**
 Versnellen van leerstof moet zichtbaar op plannings staan en wordt ondersteund door het managementteam. Voorbeelden, reminders en kennisdeling helpen docenten hierbij.
Judit Rietveld
- 5 Openheid voor verandering**
 Een team dat wil ontwikkelen en verbeteren, en bereid is nieuwe ideeën uit te proberen, is essentieel. Het vraagt tijd en inzet om de mindset van alle teams mee te krijgen.
Michelle Kohnenova

Samen Leren

CURSUS HOOGBEGAAFDHEID VAN LICH

Waar: door heel Nederland
Voor wie: docenten, mentoren, decanen, coördinatoren, begeleiders en directeuren uit het voortgezet onderwijs
Duur: 3 lesdagen van 5 uren
Focus: hoogbegaafdheid begrijpen, herkennen en begeleiden

“De cursus hoogbegaafdheid van het Landelijk Informatiecentrum Hoogbegaafdheid is ontzettend fijn om echt te begrijpen hoe hoogbegaafdheid in elkaar zit. Niet alleen hoe je met leerlingen omgaat en hoe zij denken, maar ook gewoon om te leren hoe het precies werkt in de hersenen. Zo geeft de training bijvoorbeeld inzicht hoe herhaling effect heeft op hoogbegaafden en waarom zij zich dan zo snel vervelen. In de training krijg je verschillende praktische tips die je zelf kunt toepassen in je lessen, maar ook in gesprekken met de leerlingen zelf.”

Michelle Kohnenova

Begaafdheid op je bord

Wat: interactieve gespreks- en bewustwordingstool
Voor wie: leerkrachten, hb-specialisten, plusklasbegeleiders en andere onderwijsprofessionals
Duur: flexibel inzetbaar (losse sessies of meerdere bijeenkomsten)
Focus: bewustwording en inzicht in aspecten van begaafdheid, brengt het gesprek op gang

“Begaafdheid op je bord is een interactieve werkvorm die je inzet om de leerling te helpen kennis op te doen over zijn eigen (hoog)begaafdheid. Met behulp van kaartjes ga je in gesprek over verschillende thema's rondom begaafdheid: gedrag, eigenheid, denkvoorkeuren, sociaal-emotionele ontwikkeling, sensitiviteit/intensiteit en hechting. Omdat het spel een gespreksstructuur biedt, ontstaan gesprekken die net een laag dieper gaan.”

Judit Rietveld

Opleiding tot Begaafdheidsspecialist

Waar: REC5
Voor wie: leerkrachten in het voortgezet onderwijs (VO)
Duur: 10 bijeenkomsten
Focus: leerlingen in het VO helpen en collega's ondersteunen bij het werken met begaafde leerlingen

“Ik heb de opleiding tot Begaafdheidsspecialist bij REC5 gevolgd. Deze opleiding gaf mij veel waardevolle kennis over hoogbegaafdheid en hoe je hiermee kunt omgaan. Een belangrijke les die ik daar leerde, is dat steun van het managementteam en medewerking van collega's cruciaal zijn. Alleen dan kun je leerlingen en ouders echt goed begeleiden. Van het signaleren van behoeften tot het uitleggen van situaties en geruststellen waar nodig.”

Alma de Lange

5

COLUMN

Jurian Hooft

Signaleren voor dummies

Hoe herken je een hoogbegaafde leerling die alles doet om niet op te vallen? Best lastig, weet Jurian Hooft, bestuurder en docent bij het Landelijk Informatiecentrum Hoogbegaafdheid (LICH). Hij traint docenten om beter te signaleren.

Ik weet nog goed hoe dat voelde, als kind dat 'te snel' ging. In het primair én voortgezet onderwijs sloeg ik een klas over. Eerder deed ik drie havo met zestien tekorten: te weinig uitdaging, te veel herhaling. Uiteindelijk haalde ik op mijn zestiende mijn vwo-diploma en ging psychologie studeren. In die schooltijd ontstond mijn fascinatie voor hoe scholen beter kunnen zien wat er écht in een leerling zit.

Toch is signaleren in het voortgezet onderwijs nog steeds niet eenvoudig. De meeste docenten zien hun leerlingen maar 45 of 90 minuten per week. Pubers willen vooral gewoon zijn, niet opvallen, geen 'nerd' lijken. En ze weten feilloos hoe ze zich moeten gedragen om erbij te horen, zeker in een omgeving waar de gedachte heerst van 'doe maar normaal'. Ik zeg dan altijd: deze leerlingen zijn normaal, maar niet gemiddeld. Ze laten zich pas zien als de schoolcultuur veilig genoeg is om op te vallen, te denken, te dromen.

Vroegsignaleren is geen luxe, maar noodzaak. Want als je als mentor een veertienjarig meisje signaleert als hoogbegaafd, dan is dat mooi. Maar dat betekent ook dat ze tien jaar geen extra uitdaging kreeg. Zo'n kind loopt dan jaren op de rem.

Binnen LICH leren we docenten en scholen in vier praktische fases hoe ze signalering structureel kunnen aanpakken. Van overdracht en screening tot gesprekken tussen leerlingen en de hoogbegaafdheidsspecialist en in het uiterste geval een IQ-test. Want als we deze leerlingen vroeg herkennen, hoeven ze zich niet langer te verstoppen. Daarvoor moeten alle docenten ze wel kennen. Deel dus de lijst met wie de compacte route volgt, zodat iedere docent weet: dit kind vraagt iets anders. Meer over de compacte route lees je op de volgende pagina's.

Drie tips van Jurian

- 1 Maak het bespreekbaar. Besteed in de mentorles eens aandacht aan wat hoogbegaafdheid is en laat leerlingen zelf vertellen.
- 2 Toets op twee manieren. Bijvoorbeeld op kennis én op analyse; zo ontdek je wie verder wil denken.
- 3 Denk in puzzels. Begin bij het eindresultaat en laat leerlingen zelf de weg ernaartoe bedenken. Ze bloeien ervan op.

Verrijken is vaste prik in de compacte route

Op het Greijdanus College in Meppel is differentiatie geen los project, maar onderdeel van het dagelijks onderwijs. Elke docent biedt in de studiewijzer een compacte route aan: een verkorte leerroute voor leerlingen die de stof snel beheersen. Dat levert niet alleen ruimte op, maar ook motivatie en maatwerk voor verrijking. Teamleider Gert Hulzebosch en Hendrik de Groot, lid van het hoogbegaafdheidsteam en docent geschiedenis en aardrijkskunde, vertellen hoe ze dat doen en waarom.

“De compacte route betekent dat we in de lessen tijd vrijspelen voor leerlingen die meer aankunnen,” begint Hendrik de Groot. Leerlingen hoeven niet alle opdrachten te maken; zo ontstaat tijd voor iets verdiepends of verrijkends. “Het is dus niet per se minder doen; het is iets anders doen.”

Die compacte route - elke docent is verplicht zo'n route op te nemen in de studiewijzer - is er enerzijds dus voor leerlingen die hoogbegaafd zijn en anderzijds ook voor een leerling met bijvoorbeeld alleen een wiskundeknobbel, licht teamleider Hulzebosch toe. “In plaats van zes dezelfde sommen te maken, doen ze één uitdagende en besteden ze de vrijgespeelde tijd aan iets wat ze moeilijk vinden, bijvoorbeeld Engels. Zo voorkom je dat leerlingen zich vervelen of afhaken.”

Verrijken per vak

Dat principe trekt het Greijdanus inmiddels verder door. De compacte route krijgt een uitgewerkt verrijkingsprogramma per vak. “Een verrijking binnen het vak kan een verdiepende opdracht zijn,” vertelt De Groot. “Het is aan de docent hoe die verrijking er uitziet. Soms geeft een boek al een verkorte leerroute en een uitdagende opdracht, soms bedenkt de docent zelf wat, of samen met de sectie.”

Hoe ziet zo'n verrijkende opdracht eruit? “In mijn lessen laat ik leerlingen bij het verrijkende onderdeel vaak iets presenteren aan de klas,”

vertelt de geschiedenisdocent. “Dan sla ik één onderwerp uit een paragraaf over; dat werken de leerlingen die de compacte route volgen zelf uit en presenteren ze aan het eind van de les. Dat vinden ze leuk.”

Niet alle leerlingen vinden hun uitdaging binnen één vak. Sommige hebben juist iets nodig dat buiten het vak ligt. “Dan bieden we een traject aan waarin ze een stage lopen of een eigen project doen. Dat mag mislukken, want ook falen is leren. Ze leren plannen, hulp vragen en omgaan met tegenslag.”

Comfortzone

Hulzebosch noemt dat ‘georganiseerd struikelen’: “We laten leerlingen bewust iets doen wat buiten hun comfortzone ligt. Beter dat ze hier struikelen, met begeleiding, dan later op een vervolgopleiding, zonder vangnet.”

Zo'n project buiten de lessen om is vaak iets actiefs. “Iets bouwen, iets technisch, meedoen met de LEGO League (zie kader). Even uit je hoofd en dan in je lijf gaan. Wat ze dan gaan doen, begint altijd bij de interesse van de leerling. Nu is er bijvoorbeeld een leerling die geïnteresseerd is in techniek en die als tweedeklasser stagiair is van een techniekdocent bij een eerste klas.”

De compacte route werkt aanstekelijk, merkt De Groot. “Als ze zien dat een leerling, of een paar leerlingen in een klas, zo'n compacte route →

Zes tips voor scholen die met de compacte route willen starten

- 1 Begin klein, maar structureel**
Start met één vak of een kleine groep leerlingen en bouw uit.
- 2 Zorg voor draagvlak**
Betrek teamleiders, mentoren en collega's vanaf het begin.
- 3 Maak tijd vrij**
Gebruik subsidie of uren in de jaartaak voor ontwikkeling.
- 4 Combineer compacten met verrijken**
Minder doen is niet genoeg – het moet ook anders zijn.
- 5 Durf los te laten**
Vertrouw leerlingen verantwoordelijkheid toe. Fouten zijn leermomenten.
- 6 Deel ervaringen**
Organiseer intervisie of werk samen met andere scholen.

Hulzebosch:
“We laten leerlingen georganiseerd struikelen: ze bewust iets laten doen wat buiten hun comfortzone ligt.”

volgen, dan vragen ze ‘mag ik ook die compacte route doen?’ En dan? “Dan gaan we eerst in gesprek. Waarom zou je dat willen? Ga je dan de commitment aan dat je het ook de hele periode doet en weet je dat je ook alle verrijkende opdrachten moet maken? Dan komt die motivatie uit de leerling zelf. Dat werkt het beste.”

Kennis delen en collega's meenemen

De drie coördinerend docenten Judit Rietveld, Jaap Strating en Hendrik de Groot ondersteunen hun collega's actief bij het vormgeven van compacte routes en verrijking. “We verzorgen workshops op studiemiddagen en delen voorbeelden,” vertelt De Groot. Hulzebosch vult aan: “Nieuwe docenten worden daarin meteen meegenomen. Zo spreken we allemaal dezelfde taal.”

Wat vraagt het traject van docenten die werken met de compacte route en het verrijkingsprogramma? “In het begin is het vooral accepteren dat het kan werken. Je moet tegen je leerling zeggen: ‘Ik geef jou maar vier opdrachten in plaats van tien.’” En gaat-ie de toets dan nog wel halen? “Het is gewoon testen, uitproberen en accepteren dat je niet overal de controle over houdt.”

Deze manier van werken vraagt ook wat meer overleg. “Je hoeft niet zelf al die verrijkende opdrachten te verzinnen. Dat kun je ook binnen je sectie doen bijvoorbeeld.” En het vraagt wat tijd, zeker de eerste keer. “Net als met eigenlijk alle dingen in het onderwijs.”

Die tijd kwam er doordat het Greijdanus zich meldde toen een subsidie binnen het samenwerkingsverband dreigde te blijven liggen. “Daarmee konden we tijd vrijmaken om het curriculum te schrijven en uit te proberen,” zegt Hulzebosch. “Wat we ontwikkelden, delen we met andere scholen. Inmiddels doen zes scholen mee en komen we vier keer per jaar samen om ervaringen te delen.”

LEGO League, inzicht in techniek

Een onderdeel van het verrijkingsprogramma buiten de normale lessen is voor sommige leerlingen deelname aan de LEGO League. “Leerlingen bouwen en programmeren een robot die opdrachten uitvoert”, legt teamleider Gert Hulzebosch uit. “Daarnaast bedenken ze een innovatie.”

Ook hier is de gedachte dat de leerlingen fysiek bezig zijn. “Ze bouwen met LEGO en maken kennis met programmeren. Dat geeft leerlingen inzicht in hoe techniek werkt. Vaak smaakt het naar meer: ze gaan daarna verder met het ontwikkelen van apps of andere technische projecten.”

Het is een uitdaging buiten het schoolcurriculum. “En het werken aan een innovatie maakt dat je op een bepaalde manier leert om oplossingen te verzinnen of een idee te genereren. Diezelfde systematiek van ontwerpen kun je ook gebruiken als je vastloopt in je onderwijs of in de dingen die je doet. Je kunt dezelfde stappen en vragen doorlopen.” Hulzebosch somt die stappen op:

- 1: Wat is de behoefte of het probleem;
- 2: Waar moet de oplossing aan voldoen (wat zijn de eisen);
- 3: Bedenk drie verschillende oplossingen;
- 4: Kies de beste oplossing voor dat moment;
- 5: Ontwerp of maak;
- 6: Probeer uit;
- 7: Evalueer en verbeter. En dan opnieuw naar stap één.

Vanaf begin oktober tot de wedstrijddag in februari hebben de teamleden, bestaande uit leerlingen uit de eerste, tweede en derde klas, een uur les per week binnen dit project. Doordat ze tijd vrijspelen via de compacte route, kunnen ze aan zulke projecten werken tijdens schooltijd. “Ze krijgen van mij letterlijk een vrijkaart,” vervolgt Gert. “Dan overleggen ze met hun docent: ik volg het eerste halfuur van de les en ga daarna naar de LEGO League. Dat vraagt vertrouwen, maar dat groeit vanzelf. Ze leren keuzes maken en verantwoordelijkheid nemen.”

Het geheim: draagvlak en vertrouwen

Wat zouden ze andere scholen adviseren die dit ook willen? “Zorg voor draagvlak bij het managementteam,” zegt De Groot beslist. “Dat kost tijd, maar is cruciaal. Je hebt je team en je management nodig. Anders hangt het aan een paar enthousiastelingen en is het weg als die vertrekken.”

Bij het Greijdanus ontstond dat draagvlak organisch over een langere periode, benadrukt teamleider Hulzebosch: “We hebben er vijftien jaar geleden al ruimte voor gekregen. Toen was het pionieren met science, techniek, cultuur en psychologie. Nu is het ingebed in beleid. Het helpt dat veel docenten een training over hoogbegaafdheid hebben gevolgd. Iedereen weet waar hij moet zijn als er signalen zijn.”

Eigenlijk is het logisch om tijd en energie te steken in de compacte, verrijkte route, betoogt hij. “Voor leerlingen die afwijken van het gemiddelde, of ze nu praktisch of theoretisch georiënteerd zijn, zou de aandacht gelijk moeten zijn. Voor de ene groep is ondersteuning vanzelfsprekend, bijvoorbeeld met kleinere klassen of extra tijd. Hetzelfde zou je moeten doen voor de meerbegaafde leerling. Als je die visie vastlegt en volhoudt, wordt het onderdeel van je identiteit als school.” ●

Hoogbegaafdheidsteam signaleert leerlingen

Het hoogbegaafdheidsteam binnen Greijdanus, dat bestaat uit Hendrik de Groot, Judit Rietveld en Jaap Strating, houdt bij welke leerling ze kunnen beschouwen als meer- of hoogbegaafd.

“Dat delen we met de andere docenten. Voor deze leerlingen is de compacte route verplicht”, vertelt De Groot. Het team volgt ze vanaf de brugklas. “We zijn alle drie wisselend mentor van klas 1, 2 of 3. Dus een van ons is altijd mentor van 1 vwo. Zo heb je er zicht op.” Bovendien: “Sommigen komen binnen met een officieel label, anderen signaleren we gaandeweg. Als we denken: dit helpt deze leerling, dan zetten we de compacte route gewoon in. Er hoeft niet altijd een test aan vooraf te gaan.”

Collega's uit andere brugklassen, van wie een flink aantal ook cursussen volgden over hoogbegaafdheid, zijn zich ook steeds bewuster van mogelijke kandidaten. “Omdat dit bij ons op school dus steeds meer een thema is waar collega's wat over weten, komen zij met hun vermoedens bij ons. Dan gaan wij eens met zo'n leerling praten, duiken we in het dossier of in de cijfers van groep 6 en groep 3. Dat zijn vaak indicatiemomenten.”

Bij het signaleren valt het team ook terug op de inzichten vanuit het Landelijk Informatiecentrum Hoogbegaafdheid (LICH), dat eveneens de cursussen verzorgt. “Daarnaast nemen we bij lastige casussen ook contact met hen op voor advies. Ik denk zeker dat het LICH voor andere scholen een toegevoegde waarde kan hebben.”

De Groot: “Sommigen komen binnen met een officieel label, anderen signaleren we gaandeweg.”

Vlnr: Jaap Strating, Judit Rietveld en Hendrik de Groot

Versnellen

op het Roelof van Echten College in Hoogeveen

Charlie en Tijn zijn leerlingen van het Roelof van Echten College in Hoogeveen. Charlie zit in 6 vwo en doet dit jaar eindexamen. Tijn startte dit schooljaar in de bovenbouw en zit in 4 vwo. Charlie en Tijn kozen aan het einde van het derde jaar voor het dubbelprofiel: Natuur & Techniek en Natuur & Gezondheid. Docent scheikunde en coördinator begaafd-

heidsonderwijs Gerja Kroezen vertelt meer over het profielvak scheikunde en het versnellingsprogramma dat zij voor leerlingen maakte.

“Charlie en Tijn zijn allebei bekend met dit versnellingsprogramma voor scheikunde. Leerlingen kunnen bij ons op school ook de vakken wiskunde, Nederlands en Engels versnellen. Tijdens de lessen van het versnellingsprogramma zie ik regelmatig twinkelen bij leerlingen. Dat maakt mij blij. Ik zie dat ze het interessant vinden. Dat komt omdat de les meer aansluit bij hun leertempo en leerbehoefte. In de ideale situatie zou ik deze leerlingen in de reguliere lessen voldoende verrijking en verdieping aanbieden, maar die mogelijkheid is er gewoonweg niet altijd. Ik heb toen nagedacht wat ik wel kan bieden en dat is een versnellingsprogramma. In dit programma gaan leerlingen in twee jaar door de lesstof heen, in plaats van de gebruikelijke drie jaar. Ze doen dan al in 5 vwo eindexamen voor scheikunde.”

‘De reguliere lessen en de les van het versnellingsprogramma sluiten goed op elkaar aan’

Naam: Tijn
Leeftijd: 15 jaar
Klas: 4 vwo

“Ik ben dit jaar begonnen met het versnellingsprogramma. Ik vind het interessant en het biedt me extra uitdaging. Het helpt me ook om de lesstof beter te begrijpen. De reguliere lessen en de les van het versnellingsprogramma sluiten goed op elkaar aan. Als ik één verbeterpunt mag noemen: bij wiskunde D krijgen we in de les vaak de vrije ruimte voor discussie. Dat zou ik bij scheikunde ook interessant vinden omdat je dan met elkaar leert om de lesstof nog beter te begrijpen.

In 6 vwo hoop ik meer tijd te hebben voor bijvoorbeeld de grotere verslagen die ik in dat jaar moet maken. Ik denk dat dat me rust gaat geven. En tijd om na te denken over wat ik na het vwo ga doen: een studie in natuurwetenschappen of iets met politiek.”

Gerja over Tijn: “Tijn is iemand die kritisch meedenkt. Hij durft te benoemen wat minder goed loopt en aan te geven waar verbetering mogelijk is.”

‘Ik vond het vaak te langzaam gaan en de lesstof te makkelijk’

Naam: Charlie
Leeftijd: 17 jaar
Klas: 6 vwo

“Ik doe dit jaar eindexamen. Mijn eindexamen voor het vak scheikunde heb ik vorig jaar al gedaan. Het is goed geweest voor mijn motivatie dat ik het versnellingsprogramma heb gevolgd. Eerder vond ik het vaak te langzaam gaan en de lesstof vond ik makkelijk. Ik vond het een uitdaging om de lesstof van drie jaar in twee jaar te doen.

Doordat ik het vak scheikunde al heb afgerond, heb ik dit jaar minder vakken waarvoor ik moet leren. Daardoor heb ik per vak wat meer tijd. In de uren waarin anderen scheikunde volgen, kan ik me richten op andere vakken of opdrachten. Dat geeft een relaxed gevoel. Nu alleen nog een keuze maken voor mijn vervolgstudie. Ik twijfel tussen een technische studie en het conservatorium.”

Gerja over Charlie: “Charlie heeft een grote algemene kennis. Hij is op muzikaal gebied heel begaafd. Het is leuk om te zien dat hij ook interesse toont in de bètavakken en het daarin heel goed doet.”

Lees online ook het verhaal over het versnellen van een volledig schooljaar.

Dingstede: 'Gelijke kansen door ongelijk onderwijs'

Op CSG Dingstede in Meppel is hoogbegaafdheid geen apart traject, maar onderdeel van een inclusieve visie. Geen aparte klassen, nauwelijks individuele begeleiding, maar juist samenwerking in de klas en in peergroups. Teamleider ondersteuning Femke Moonen en docent Engels en hoogbegaafdheidscoach Jola Nijborg vertellen hoe hun aanpak groeide, hoe het team daarin meebeweegt en wat andere scholen daarvan kunnen leren.

"Zes jaar geleden begonnen we met één leerling met kenmerken van hoogbegaafdheid," vertelt Femke Moonen over hoe hun begeleiding van hoogbegaafde leerlingen binnen het reguliere onderwijs begon. "Dat kwam voort uit de persoonlijke interesse van Jola en haar collega Sonja Bovendeur. Maar het werden er al snel meer, en toen dachten we: dit kunnen we niet meer individueel doen. Bovendien wilden we niet dat leerlingen steeds uit de groep werden gehaald. Dat voelt buitensluitend. We wilden juist dat ze zich onderdeel van de klas blijven voelen."

Wat begon als iets praktisch, groeide uit tot een bewuste keuze. "We zijn een reguliere school," zegt Femke. "We bieden ondersteuning, geen zorg. We willen recht doen aan de zelfstandigheid van de leerling, dat is ook wat een puber wil. Soms zijn er situaties waar ze gewoon een beetje begeleiding bij nodig hebben, dan lopen we een stukje mee. Maar wat zelfstandig kan, daar proberen we ook altijd weer naartoe te werken. En dat is eigenlijk ook zo voor de begeleiding van hoogbegaafden."

Tips voor andere scholen

- 1. Samenwerking** Dat is het sleutelwoord. Betrek je collega's en gebruik hun expertise, want dat doet wonderen.
- 2. Noodzaak** Leg uit waarom deze aanpak belangrijk is. Collega's met veel ervaring vragen zich soms af waarom dit opnieuw aandacht vraagt.
- 3. Gewoon beginnen** Overleg met leerplichtambtenaar, inspectie en ouders. Betrek de juiste mensen en werk planmatig. Bevraag elkaar voortdurend: wat gaat goed, wat kan beter?
- 4. Maak een goed plan** En betrek iedereen daarbij. Zo weet ook iedereen wat de afspraken zijn.
- 5. Vertrouwen vanuit directie** Bij Dingstede gaf de directie het vertrouwen om te experimenteren en te starten. Dat is een heel belangrijk uitgangspunt.
- 6. Samen doen** Inclusief werken lukt alleen als je het samen doet. Vertrouwen, kennisdelen en durven proberen, dat maakt het verschil.

Femke Moonen en
Jola Nijborg

Gelijke kansen

Volgens hb-coach Jola Nijborg draait het om het bieden van maatwerk: "Wij zeggen altijd: gelijke kansen door ongelijk onderwijs. Binnen de klas differentiëren we zo dat elke leerling bediend wordt. Soms werken leerlingen projectmatig in plaats van het hele hoofdstuk door te nemen. We kijken wat ze al kunnen, vullen de gaten in hun kennis aan en laten ze via een project aantonen dat ze de leerdoelen beheersen. Dat werkt goed voor hoogbegaafde leerlingen, maar ook voor anderen die ergens in uitblinken."

Ook aandacht voor executieve functies hoort daarbij. "Veel hoogbegaafde leerlingen hebben juist moeite met plannen en organiseren," zegt Femke. "Daar is vaak weinig begrip voor. Maar we willen ook dát bespreekbaar maken, zodat ze zich begrepen voelen." In de peergroups werken de leerlingen hier binnen een veilige vertrouwde omgeving, vertelt Jola: "We besteden aandacht aan leren leren, plannen en overzicht houden. Zoals in de aanloop naar de toetsweek. Leerlingen geven terug dat het hen rust en structuur geeft."

Teamwork als sleutel

De kracht van de aanpak zit volgens beiden in de samenwerking met collega's. "Onze deur staat letterlijk open," zegt Jola. "Collega's lopen binnen bij een peergroup, kijken mee en wisselen ideeën uit. Dat gaat heel vanzelf." Femke vult aan: "We zijn klein begonnen, maar nu zie je dat steeds meer docenten expertise over hoogbegaafdheid opbouwen binnen hun eigen onderwijsteam. In elk team willen we straks iemand met specifieke kennis, zodat we korte lijnen hebben en snel kunnen schakelen."

Aan het begin van elk schooljaar geven Jola en Sonja een voorlichting over hoogbegaafdheid. "Dan is er ruimte om vragen te stellen of om een training te volgen," vertelt Femke. "We hebben inmiddels een beleidsplan met doelen en een stappenplan. Zo werken we niet meer op gevoel, maar planmatig en duurzaam."

De samenwerking gaat verder dan kennisdelen. "Soms schuiven we aan bij rapportvergaderingen of leerlingbesprekingen," zegt Jola. "Dan geven we tips of handvatten. En andersom leren wij van onze collega's. Ze hebben veel vakexpertise en kennen hun leerlingen door en door. Samen vinden we oplossingen die werken." "Inclusief onderwijs vraagt iets van iedereen," zegt Femke. "Het betekent niet dat docenten er alleen voor staan. We denken mee, en vaak zit de oplossing in kleine dingen: een andere instructie, een beetje meer autonomie geven, of juist meer structuur."

Jola: "Differentiëren is niet alleen voor hoogbegaafde leerlingen. Het is voor iedereen die dat nodig heeft. Sommige leerlingen hebben juist verlengde instructie nodig, anderen kunnen versnellen. We zoeken steeds samen wat past."

Meer leerlingen aan boord

De aanpak werpt vruchten af. "We hebben leerlingen die zonder deze aanpak waren uitgevallen," vertelt Femke. "Een leerling zei letterlijk: 'Als de peergroup er niet was geweest, had ik mijn diploma niet gehaald. De peergroup was zijn enige lijntje nog met school.'" Jola: "Vorig jaar had ik een leerling met veel verzuim en gedragsproblemen. Nu is hij elke dag op school en ook rustiger in gedrag." ●

Samen spelen

The Mind

Twee tot vier leerlingen krijgen kaarten van 1 tot 100 en moeten deze in de juiste volgorde neerleggen, zonder te praten of gebaren te maken. Elke speler begint met één kaart in de hand; het doel is in de loop van het spel steeds meer kaarten te verzamelen. "Zien hoe ze erachter komen hoe het werkt, dat proces is mooi om te zien," vertelt de begeleider.

Aantal spelers: 2-4

Helpt leerling met: Leren redeneren en leren samenwerken.

Helpt docent met: Inzicht krijgen in hoe leerlingen samenwerken.

Ga voor 20

Een ogenschijnlijk simpel telspel: tot twintig tellen, maar met elke ronde nieuwe regels, op basis van instructiekaarten. "Eerst wordt het getal 3 omgewisseld voor 7, daarna komt er bijvoorbeeld bij dat je bij 8 moet klappen of bij 15 moet fluiten." Dat vraagt om geheugen, aandacht, flexibiliteit. "Heel frustrerend. Vaak vinden ze dit in het begin helemaal niet leuk."

Aantal spelers: 2-8

Helpt leerling met: Het trainen van het werkgeheugen.

Helpt docent met: Als docent zie je hoe ze zaken positief oppakken, welke strategieën ze ontwikkelen, waar ze goed in zijn.

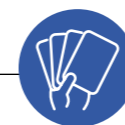
KITES

Dit is ook weer een coöperatief spel, gericht op samenwerken en strategieën. "Je hebt een rijtje met zandlopers staan met verschillende snelheden. En je hebt kaarten in je handen waarmee je moet voorkomen dat die zandlopers opgaan. Zodra er een zandloper op is, is iedereen af. Ik moet een goede kaart opgooien, zodat de ander dat ook kan doen. Totdat alle kaarten op zijn. Heel stressvol, omdat het ook niet in een keer lukt."

Aantal spelers: 1-4

Helpt leerling met: Leren samenwerken en strategieën bedenken.

Helpt docent met: Inzicht krijgen in hoe samenwerking verloopt.

DE SPELLETJESKAST VAN JUDIT RIETVELD

'Spelletjes tonen het natuurlijke gedrag van de leerling'

"Ik hou van spelletjes. Spelletjes zijn overall voor te gebruiken," zegt Judit Rietveld, docent scheikunde, dyscalculiespecialist en hoogbegaafdheidsspecialist op het Greijdanus. **"Ze zijn een fantastische manier om iets in beweging te krijgen, in het leren én in de leerling."**

Wat ooit begon als een probeersel in een peergroep is nu uitgegroeid tot een vast onderdeel van de begeleiding van hoogbegaafde leerlingen. "Het zijn bijna allemaal coöperatieve spellen: spellen waarbij je alleen samen kunt winnen van het spel."

Waarom werken spelletjes?

"Hoogbegaafde breinen houden van puzzelen," legt Judit uit. "De taxonomie van Bloom laat zien dat ze pas echt aangaan bij de hogere niveaus van denken: analyseren, evalueren en creëren. In gewone lessen komen we daar niet altijd aan toe. Spelletjes brengen ze daar wél: ze moeten strategieën bedenken, plannen, bijsturen."

Hoe ga je te werk?

"Ik geef ze de doos, de handleiding en de opdracht: zoek maar uit hoe het werkt. Je krijgt vuurwerk in het lokaal, want ze hebben nog nooit van die spelletjes gehoord. Ze moeten begrijpend lezen, waar ze normaal aan een half woord genoeg hebben."

Spellen doorbreken de neiging tot perfectionisme dat veel hoogbegaafde leerlingen in de weg zit. In een spel is fouten maken onvermijdelijk. "Hoe ga je daarmee om, welke strategie pas je toe, wat doe je om het uit te zoeken?"

Bij spelletjes stap je uit de schoolse setting. "Dan zie ik hun natuurlijke gedrag. Wie de leiding neemt, blokkeert, boos wordt, of wie juist creatief, wie wel of geen hulp inschakelt. Het is gedrag dat ze bijvoorbeeld ook bij hun schoolwerk laten zien, dat komt ineens tot leven. Gedrag dat ze in de klas niet altijd laten zien."

Ze geeft een voorbeeld. "Sommige leerlingen bedenken hun eigen spel als het niet lukt met de handleiding. Anderen gaan pas na een duwtje hulp vragen. Dat is prachtig om te zien, hulp vragen is vaak precies waar het bij hoogbegaafde leerlingen spaak loopt. Ze zijn gewend dat dingen vanzelf gaan." Tijdens het spel ervaren ze dat er ook andere

manieren van leren zijn: in plaats van een handleiding te lezen, kunnen ze bijvoorbeeld een instructiefilmpje bekijken. "Zo ontdekken ze nieuwe leerstrategieën, maar leren ze ook samenwerken. Bij elk spel zit er maar één handleiding, dus moeten ze overleggen: wie leest hem?" Judit geeft het voorbeeld van woordjes stampen bij talen als het gaat om het belang van leerstrategieën. "Bij één toets merkte je dat het niet lukte. Hoe pak je dat dan bij de volgende aan? Ga je dan de dezelfde strategie gebruiken? Of durf je ook nieuwe strategieën te gaan oefenen? En durf je tijd te investeren? Dat je de stof niet in één keer kent, maar dat je moet herhalen."

Wat is jouw tip voor scholen die ook met spelletjes aan de slag willen?

"Begin gewoon. Zoek spellen uit die je zelf leuk vindt. Het maakt niet uit of je het spel al kent. Soms zeg ik dat ik het ook niet weet, en dat we het samen gaan ontdekken. Dan zien leerlingen dat fouten maken oké is en dat leren ook leuk mag zijn. Kies spelletjes die je tussen de twintig en dertig minuten kunt uitspelen."

Inmiddels is er op de school ook een spelletjeskast voor algemeen gebruik, met andere spelletjes. "Leerlingen mogen er in de pauze iets uit lenen. En dat doen ze echt!" Het geeft aan waar spelletjes spelen ook over gaat: plezier hebben. "Want dat is ook gewoon belangrijk." ●

Alma de Lange en
Maruschka Szerkowski

Peergroup voor hoogbegaafde leerlingen

Op Stad & Esch in Meppel startten docent beeldende vorming, mentor en hoogbegaafdheidscoach Alma de Lange en docent geschiedenis, mentor en hoogbegaafdheidscoach Maruschka Szerkowski vorig schooljaar een peergroup. Ze vertellen enthousiast over de peergroup waarin zij hoogbegaafde leerlingen uit de onderbouw begeleiden. In deze groep komen leerlingen uit het eerste en tweede jaar van het atheneum, vwo+, gymnasium, de vrijeschoolleerroute en de havo bij elkaar.

Alma de Lange vertelt hoe het idee voor de peergroup ontstond. “Wij kregen als mentoren regelmatig vraagstukken die te maken hadden met hoogbegaafdheid. Ik had al interesse en kennis over dit onderwerp omdat ik me er een aantal jaar geleden in heb verdiept. In de vakgroep hoogbegaafdheid en van andere scholen binnen het samenwerkingsverband hoorden we enthousiaste verhalen over het werken met een peergroup. Gelukkig kregen wij de kans om bij ons op school zo’n groep te starten.

Maruschka vult Alma aan. “Vorig schooljaar kwam de oproep wie zich binnen ons team wilde verdiepen in hoogbegaafdheid. Ik was direct enthousiast. Ik krijg niet alleen als mentor vragen, maar merk ook in de klas dat leerlingen tegen dingen aanlopen die met hun hoogbegaafdheid te maken hebben. Ze snappen bijvoorbeeld niet hoe je een bepaalde instructie geeft en op welke manier je daar dan daarna mee aan het werk gaat. Of ze interpreteren bij een toets de vraag op een andere manier en halen daardoor een lager cijfer dan verwacht. En soms uit het

zich in opvallend gedrag. Ik realiseerde me dat ons aanbod voor leerlingen met een diagnose of vermoeden van hoogbegaafdheid nog in de kinderschoenen staat. Terwijl dit aanbod wel heel erg nodig is, want als we hoogbegaafdheid niet zien en herkennen bestaat er een risico dat deze leerlingen vastlopen. Ik zag een mooie kans om hiermee aan de slag te gaan.”

Samen kun je meer dan alleen

Alma, Maruschka en hun collega Berber Epker werken als hoogbegaafdheidscoach. Alma en Maruschka werken in de peergroup in groepsverband met leerlingen uit de onderbouw. Berber geeft individuele begeleiding aan leerlingen uit de bovenbouw. Alma vertelt er meer over. “Het is een groot voordeel dat we van ons managementteam de mogelijkheid en tijd krijgen om ons met z’n drieën op hoogbegaafde leerlingen te richten. We kunnen met z’n drieën sparren en dingen afstemmen en omdat we in verschillende onderwijsteams werken zijn verbindingen snel gelegd. Maruschka werkt in het onderwijsteam atheneum en ik werk in het team vwo+ en gymnasium. Dat wij de connectie tussen die onderwijsteams kunnen maken, helpt om initiatieven en acties snel uit te zetten.”

Maruschka knikt. “Onze collega’s van het zorgteam zijn ook bezig met hoogbegaafdheid en ook met hen zoeken we de verbinding. Zij begeleiden leerlingen die vastlopen of extra ondersteuning nodig hebben. We zien het aanbod in de peergroup als een laagdrempelige tussenstap. Een stap waardoor deze leerlingen op een later moment hopelijk minder snel hulp van het zorgteam nodig hebben. Op deze manier kan er bij het zorgteam ruimte ontstaan om de leerlingen te begeleiden die toch extra ondersteuning nodig hebben.”

Wat we leerlingen bieden in de peergroup

Maruschka vertelt welke leerlingen een uitnodiging krijgen voor de peergroup. “We gebruiken het aanmeldformulier van de basisschool om te bepalen welke leerlingen in aanmerking komen. We kijken daarbij naar twee criteria: een diagnose of vermoeden van hoogbegaafdheid en of een leerling een plusklas heeft gevolgd. We nodigen al deze leerlingen uit voor de eerste bijeenkomst van de peergroup. Daarna mogen ze zelf bepalen of ze blijven deelnemen. We verplichten niemand om te komen omdat we vinden dat de leerling er zelf behoefte aan moet hebben.”

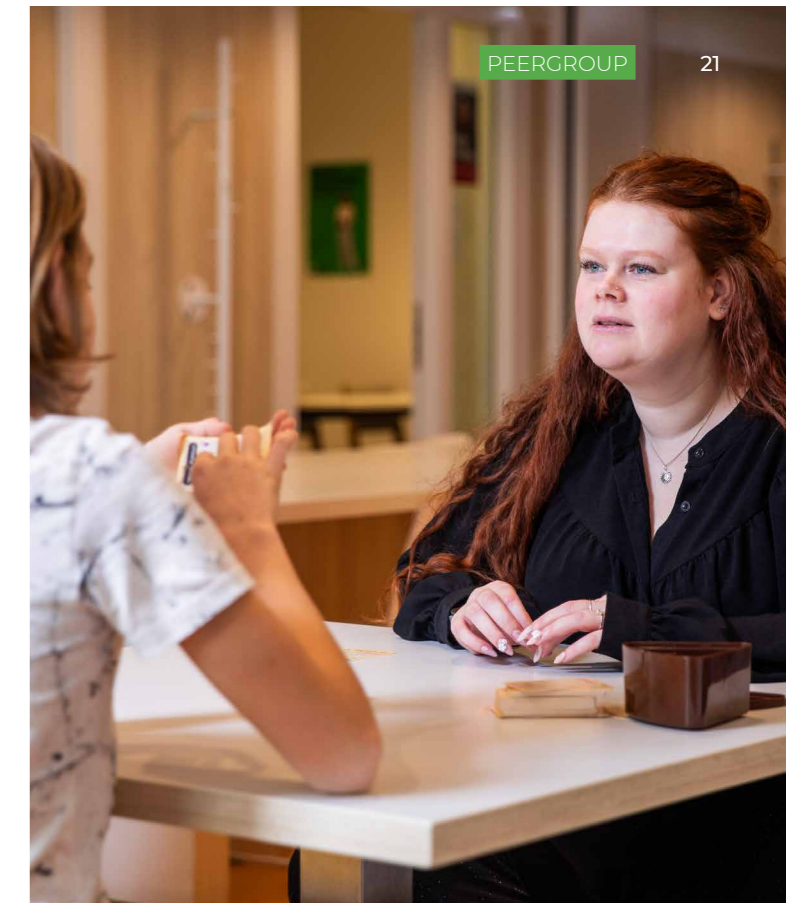
Alma knikt bevestigend. “Deze leerlingen komen in de brugklas bij ons vaak binnen met een bepaalde verwachting. Ze merken al snel dat op de middelbare school de situatie anders is en dat ze andere vaardigheden nodig hebben dan op de basisschool. Daardoor kunnen ze niet altijd of niet direct aan die verwachting voldoen. Ons doel is de leerlingen gerust te stellen door daar aandacht voor te hebben en door te laten zien dat ze niet alleen zijn. We geven in de peergroup geen les. We leggen veel dingen uit: hoe werkt jouw brein, welke talenten en kwaliteiten

horen bij hoogbegaafdheid en hoe kun je deze inzetten. En we laten ze spelenderwijs samenwerken, bijvoorbeeld met spelletjes.”

Volop ideeën en ambities

Maruschka en Alma vertellen dat ze veel positieve dingen zien, maar dat er zeker nog toekomstdromen zijn. Alma vertelt over een van die toekomstdromen. “We willen versnellen en compacten meer aanbieden. Berber geeft Engels in de bovenbouw. Daar hebben we al een aantal jaar ervaring met versnellen. Bijvoorbeeld voor het vak Engels doen we dat al langere tijd met succes. We werken dan met een aangepast programma voor toetsing en afsluiting. De examencommissie heeft het proces geformaliseerd en leerlingen hebben veel baat bij versnellen. Het zou mooi zijn als we dat in de toekomst kunnen uitbreiden.”

Maruschka vult Alma aan. “We kijken naar wat andere scholen doen. In de vakgroep hoogbegaafdheid horen we dat Gerja Kroezen op het Roelof van Echten College in Hoogeveen mooie resultaten boekt met haar versnellingsprogramma voor het vak scheikunde (lees ook het artikel ‘Versnellen op het Roelof van Echten

College in Hoogeveen’ op pagina 14). Dat motiveert en inspireert ons heel erg.”

Alma knikt. “En we kijken of we de lesstof voor leerlingen in de onderbouw compacter kunnen aanbieden. Daar heeft Greijdanus in Meppel goede ervaringen mee (lees hiervoor het artikel ‘Verrijken is vaste prik in de compacte route’ op pagina 10). Elke docent is daar verplicht een compacte route aan te bieden. Ik zou het heel mooi vinden als we onze collega-docenten daar enthousiast voor kunnen maken.”

Alma en Maruschka hebben volop ideeën en ambities. “We merken dat het onderwerp hoogbegaafdheid bij collega’s steeds meer gaat leven. Ze gaan inzien dat passend aanbod nodig is om goed onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen te bieden. Wij laten ze zien dat het niet altijd direct groots of ingewikkeld hoeft te zijn of veel tijd hoeft te kosten. Zo hopen we elk schooljaar een stap verder te komen!” ●

Lees online ook
het verhaal van
Judith over haar
peereiland.

‘Vraag aan een leerling wat wél werkt’

Lunar Ziermans (17) over hoe scholen hoogbegaafde leerlingen beter kunnen helpen.

“Als je ziet dat het niet goed gaat met een leerling, ga dan met hem of haar zitten,” zegt Lunar. “Niet meteen praten over wat er misgaat of wat er niet is ingeleverd, maar vragen: wat gebeurt er nou precies? Wat heb jij nodig om het beter te laten gaan?”

Hij weet waar hij het over heeft. Lunar is hoogbegaafd, trans en viel op het voortgezet onderwijs bijna helemaal uit. “Ik heb twee jaar nauwelijks school gehad. Te veel prikkels, perfectionisme, moeite met aansluiting in de klas, het was gewoon te veel.”

Van uitval naar diploma

Lunar zat op Dingstede in de tweede klas van het vwo toen het misging. “Ik viel gewoon uit. Twee jaar lang heb ik nauwelijks school gehad. Ik was depressief, had geen aansluiting in de klas en als trans persoon kreeg ik ook niet altijd begrip. Docenten deden hun best, maar jongens van die leeftijd zijn niet altijd ruimdenkend.”

Tijdens zijn afwezigheid bleef de peergroep (pagina 20) het lijntje met de school en bleven ze in gesprek over zijn toekomst. Na veel overleg met de school kwam er een keerpunt. “Femke Moonen (teamleider ondersteuning Dingstede) zei op een gegeven moment: je moet nu echt iets gaan doen, anders kunnen we je niet meer houden. Toen hebben we samen besloten dat ik naar de mavo zou gaan. En dat werkte. Ik kon weer naar school, kreeg aansluiting met klasgenoten, en kon me gewoon op leren focussen.”

Op de mavo, met nieuwe, grotendeels onbekende klasgenoten ging het beter en werd hij ook meer geaccepteerd. “Het hielp dat mijn mentor meteen ingreep toen iemand iets vervelends zei over mijn trans-zijn. Daarna was het klaar. Dat maakte echt verschil.”

Weer motivatie vinden

Zijn motivatie kwam pas echt terug toen hij een studie vond die bij hem paste. “Op een avond keek ik met mijn moeder alle mbo-opleidingen door. Op pagina zes stond ‘Podium- en evenemententechniek’. Toen wist ik meteen: dit wil ik doen. Mijn broer doet een producentenopleiding, dus ik kende die wereld een beetje. Toen ik die opleiding zag, kreeg ik weer zin om mijn diploma te halen.” Nu, op het Albeda College in Rotterdam, voelt Lunar zich thuis. “Het is een kleine school, zo’n vierhonderd studenten in totaal. Mijn klas heeft zeventien mensen, dat is fijn. Mensen letten op in de les en er is weinig ruis.”

De opleiding past goed bij hoe hij leert. “Ik krijg les in licht, geluid en beeld. We bouwen podia op, leren hoe je een band goed kunt uitlichten of een show laat klinken. Als ik iets snel snap, zegt de docent: ‘Wil je dit verder uitproberen?’ Dan mag ik bijvoorbeeld extra lampen aansluiten of experimenteren met instellingen. Dat stimuleert mijn brein.”

Opvallend genoeg heeft hij in deze rumoerige wereld minder last van prikkels dan op school. “Muziek kan ik goed hebben. In een klas hoor je allemaal stemmen door elkaar, dat is chaos. Muziek is één geheel, dat voelt anders.”

Inmiddels gaat het dus goed met hem. “Ik zit eindelijk op mijn plek. Ik heb iets gevonden wat bij me past, ik leer praktisch én met mijn hoofd. En ik weet nu beter wat ik nodig heb.” ●

Wat Lunar andere scholen wil meegeven

- 1 Vraag waarom iets niet lukt**
Bij Lunar was het perfectionisme: hij durfde opdrachten niet te maken, bang dat het niet goed genoeg was. Praat daarover, niet alleen over deadlines.
- 2 Let op de onzichtbare signalen**
Overprikkeling en perfectionisme zie je niet altijd, maar ze kunnen ervoor zorgen dat iemand vastloopt.
- 3 Geef betekenis aan leren**
Woorden stampen bij Frans of Duits werkt niet. Laat leerlingen liever lezen in die taal en zelf woorden ontdekken.
- 4 Creëer rustmomenten**
Een stille werkplek of gym zonder geschreeuw helpt enorm. Prikkelarm werken doet veel, niet alleen voor hoogbegaafden.
- 5 Vertrouw op de leerling**
Praat met leerlingen en luister. Ze weten vaak zelf verrassend goed wat werkt, zolang iemand maar luistert.

"Zonder de vakgroep waren wij op school minder ver gekomen."
Gerja Kroezen

"Overleggen, elkaar vragen stellen of ideeën voor nieuwe literatuur en spellen delen: dat is de meerwaarde van de vakgroep."
Jola Nijborg

De vakgroep hoogbegaafdheid aan het woord

"De hulp van Anne-Wil is heel welkom bij ons op school."
Michelle Kohnenova

"Door de vakgroep kan ik afkijken bij collega-scholen. Het is niet altijd nodig om het wiel opnieuw uit te vinden."
Felix Platjes

"Dankzij de inzet van de vakgroep en onze samenwerking is ieders kennis gegroeid. Daardoor kunnen we structureel beter onderwijs bieden."
Erik Van de Waeter

Voorzitter Anne-Wil Nieborg vertelt meer over onze vakgroep hoogbegaafdheid:
"Hoogbegaafde leerlingen hebben niet altijd voldoende aan het standaard aanbod in het reguliere onderwijs. Wij staan binnen de vakgroep stil bij de vraag: hoe kunnen we voor elke leerling een passend aanbod creëren? Als voorzitter wil ik ervoor zorgen dat alle scholen hun kennis en kunde met elkaar delen. En ik wil de kennis en kunde van de leden van de vakgroep versterken, zodat ze sterker staan in hun rol als hoogbegaafdheidsspecialist. We professionaliseren op meerdere gebieden en bouwen met elkaar een leergemeenschap op. Daar zouden nog meer scholen in het samenwerkingsverband van kunnen profiteren door zich aan te sluiten bij de vakgroep."

"Het is goed om met anderen te kunnen sparren over wat belangrijk is om te doen, zeker in de beginperiode."
Judith Rietveld

"Het is fijn om een groep gelijkgestemden te hebben waarvan je inspiratie krijgt."
Berber Epker

Samen ontdekken

Raadpleeg de kennisbank

Op de website van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid vind je in de kennisbank interessante filmpjes over hoogbegaafdheid met heldere uitleg. Naast de kennisbank biedt de website ook webinars, podcasts, publicaties en ander materiaal. Het groeit steeds meer uit tot een community waarin good practices met elkaar worden gedeeld.

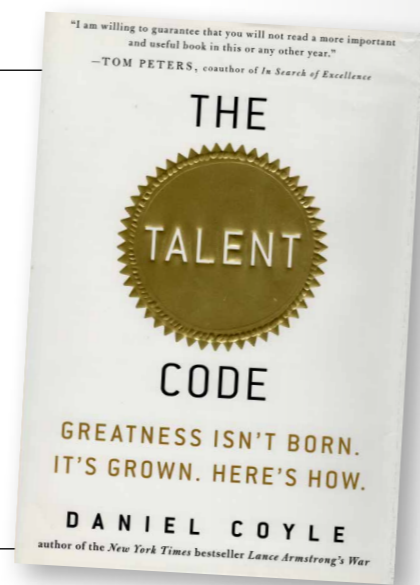
Judit Rietveld en Anne-Wil Nieborg

Lees: The talent code

Daniel Coyle heeft met *The talent code* een boek geschreven waarin hij laat zien hoe je met talenten kunt omgaan. Hij beschrijft dat je talent kunt uitlokken en ontwikkelen, en dat het niet iets hoeft te zijn waarmee je geboren wordt. Het boek gaat niet specifiek over hoogbegaafdheid, maar heeft zeker raakvlakken. Ik vond het persoonlijk heel interessant voor perfectionistische leerlingen. Coyle maakt duidelijk dat je kunt groeien in wat je als talent ziet, maar dat talent ook een 'hindernis' kan zijn waar je mee moet leren omgaan.

Michelle Kohnenova

DOWNLOAD BASISBOEK (HOOG)BEGAAFDHEID

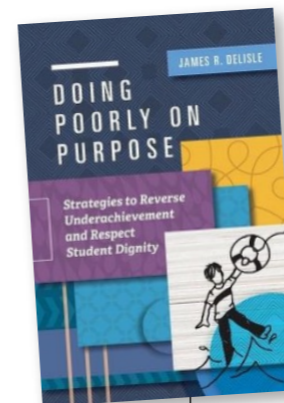
Sinds kort is dit basisboek beschikbaar op kenniscentrumhb.nl. Dit boek bevat zowel een theoretisch kader als praktische voorbeelden om concreet mee aan de slag te gaan. Het helpt je als school om te komen tot gedragen beleid en verrijking in het pedagogisch en didactisch aanbod.

Lees en download het boek via de QR-code op deze pagina.

Anne-Wil Nieborg

Lees: Doing poorly on purpose

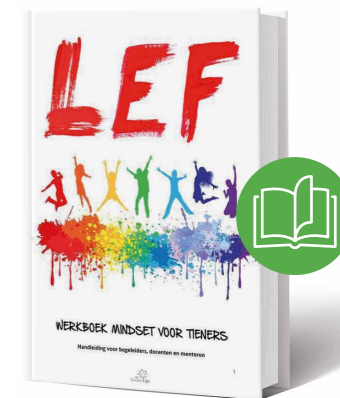
Als je meer wilt leren over waarom sommige kinderen niet goed uit de verf komen op school, dan is *Doing poorly on purpose: Strategies to reverse underachievement and respect student dignity* van James R. Delisle een aanrader. Het boek biedt praktische tips voor ouders en docenten, maar ook voor leerlingen zelf. Het geeft handvatten om problemen en lastige situaties zelfstandig aan te pakken. Delisle laat zien dat onderpresteren veel meer is dan geen interesse hebben, iets niet begrijpen of niet willen maken. Hoogbegaafde leerlingen worden al snel als 'lui' bestempeld, terwijl zij juist vaak anders naar de wereld kijken en net zo goed sturing nodig hebben. Met hen in gesprek gaan om hun perspectief beter te begrijpen, is daarom essentieel.

Michelle Kohnenova

GEBRUIK HET WERKBOEK LEF

Het werkboek van LEF over de mindset voor tieners is een aanrader. Deze gebruiken wij in onze peergroup als een soort leidraad in het eerste jaar. We vullen dit zelf aan met eigen informatie, het kwaliteits spel en talentkaarten.

Alma de Lange

Tuister: Hoogbegaafd de podcast

Start met het luisteren van Hoogbegaafd de podcast. Zoek afleveringen uit waarvan de titel je aanspreekt. Vooral de gesprekken met professionals zijn echt de moeite waard.

Judit Rietveld

Doe spelletjes

Zet spelletjes zoals Clever, Qwixx, Keer op keer, Weerwolven, het Harry Potter spel en Beverbende in om leerlingen te stimuleren om samen te werken, naar elkaar te luisteren en dingen aan elkaar uit te leggen. Ze bevorderen zo op een speelse manier samenwerking en communicatie.

Alma de Lange

Scan deze QR-code voor nog meer tips en handige linkjes!

DANKWOORD

**'De vakgroep hoog-
begaafdheid heeft
zich vol passie ingezet
en elkaar weten te
vinden, waardoor ieders kennis
en kunde is versterkt'**

We zijn begonnen met een klein intern groepje om het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen te versterken. Dankzij de inzet van de vakgroep en een duidelijk projectplan is er nu geborgd beleid op alle scholen.

Ik ben geïnspireerd door de diversiteit van deze doelgroep en het besef dat we hoogbegaafde leerlingen in voorgaande jaren soms tekort hebben gedaan. Dankzij verbeterde signalering hebben we hen nu beter in beeld.

Ik ben trots op de vakgroep: ondanks beperkte faciliteiten hebben ze zich vol passie ingezet, elkaar weten te vinden en elkaars kennis en kunde versterkt. Vanaf 2026 zijn er structureel middelen beschikbaar, zodat we onze professionele leergemeenschap kunnen borgen en blijven doorontwikkelen. Samen houden we duurzaam aandacht voor (hoog)begaafde jongeren.

Erik Van de Waeter

directeur-bestuurder SWV VO 22.03

SAMENWERKINGSVERBAND
PASSEND ONDERWIJS VO 22.03
HOOGEVEEN MEPEL STEENWIJK

Samen
wijs met deze zes scholen van
ons samenwerkingsverband

- CSG Dingstede Meppel
- Greijdanus College Meppel
- RSG Tromp Meesters
- RSG Wolfsbos
- Stad & Esch
- Roelof van Echten College

Contact

SWV VO 22.03
Industrieweg 1b-3
7944 HT Meppel

info@vo2203.nl
Telefoon 0522-208001
www.vo2203.nl

Ontdek meer >